

Osallisuuden ja demokratian kehittäminen osana kuntalain kokonaisuudistusta

Jyväskylän erityinen kuntajakoselvitys

Selvitysryhmän 6. kokous
10.12.2013 Hankasalmi

Anni Antila, FCG Konsultointi Oy

Jyväskylän kaupunkiseudun selvitysalue (1) Antila 10.12.2013

Millä tavoin kunnassanne on kartoitettu kuntalaisten mielipiteitä?	Hanka-salmi	Joutsa	Jyväskylä	Laukaa	Luhanka	Muurame	Petäjävesi	Toivakka	Uurainen	Yht.
Kuntalaistilaisuudet										8
Yhdistysten ja järjestöjen kuuleminen										7
Kuntalaispalaute hallinnolle										7
Luottamushenkilöiden jalkautuminen kentälle										7
Asiakaskyselyt										6
Kuntalaiskyselyt										5
Yhteissuunnittelutilaisuudet									*	3
Kansalaisraadit, verkkovaltuustot										2
Keskustelupalsta internetissä										2
Kuntalaishaastattelut										0

Valtakunnalliset vastaukset kuntakoon mukaan (valtuustokausi 2009 – 2012) (%)	alle 5 000	5 000–10 000	10 001–20 000	20 001–50 000	50 001–100 000	yli 100 000	Yht.
Kuntalaistilaisuudet	80	73	73	96	89	100	80
Asiakaskyselyt	63	78	70	84	100	100	74
Yhdistysten ja järjestöjen kuuleminen	66	71	63	88	89	75	71
Kuntalaispalaute hallinnolle	51	57	60	92	89	100	62
Kuntalaiskyselyt	46	65	63	76	78	88	60
Luottamushenkilöiden jalkautuminen kentälle	43	35	47	68	56	63	46
Yhteissuunnittelutilaisuudet	27	35	33	48	78	75	37
Keskustelupalsta internetissä	6	18	10	24	33	50	15
Kuntalaishaastattelut	10	6	3	20	33	50	12
Kansalaisraadit, verkkovaltuustot	0	6	10	0	33	25	5

Jyväskylän selvitysalue (2)

	nuorisovaltuusto	vammaisneuvosto	vanhusneuvosto
Hankasalmi	1	0	1
Joutsa	1	0	?
Jyväskylä	1	1	1
Laukaa	0	1	1
Luhanka	0	0	0
Muurame	1	1	1
Petäjävesi	1	1	1
Toivakka	0	1	1
Uurainen	1	1 (yhdistetty vanhus- ja vammaisneuvosto)	

valmistelussa

Kuntarakennetyöryhmä 02/2012

- Kuntarakennemuutokset
 - Mahdollistavat yhteistoimintajärjestelyjen vähentämisen ja tätä kautta muutokset vahvistavat **kunnallisen itsehallinnon kansanvaltaisuutta**.
 - Turvaavat asukkaiden **vaikuttamismahdollisuuksia laajemman toiminnallisen alueen päätöksentekoon**, jossa he jo nyt asioivat ja käyvät töissä.
- Paikoin toiminnalliset alueet ovat laajoja. Näissä tapauksissa kuntarakennemuutosten toteuttaminen edellyttää **uusien osallistumis- ja vaikuttamismuotojen** rakentamista sekä mahdollisesti myös **edustuksellisen järjestelmän** kehittämistä.
- Tarvittavat toimenpiteet tulee valmistella kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.
- **Huom!** Kuntarakennelain uudet säännökset 7/2013

Kuntalain kokonaisuudistus

- **Demokratiajaosto** vastaa lainsäädännön valmistelusta koskien kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista sekä edustuksellista demokratiaa.
- Tavoitteena on jättää riittävästi tilaa **paikalliselle harkinnalle**, mutta lain tulisi kuitenkin turvata **yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua**.
- Lainsäädännöllä voidaan luoda osallistumisen edellytyksiä, mutta suurempi merkitys on kansalaisten ja hallinnon asenteilla sekä toimintatavoilla ja käytännöillä
- Osallistumista ja vaikuttamista tukevia toimia voidaan useimmiten toteuttaa jo nyt ilman lakipykäliäkin

Demokratiajaosto

Kuntalaisten kuuleminen ja vaikutusmahdollisuudet

- **Tiedottamisvelvollisuus**
- **Asukkaiden kuulemis-, palaute- ja vuorovaikutuskäytännöt päätöksenteon valmistelussa sekä käyttäjälähtöinen demokratia**
 - Nuorisovaltuustojen ja vammaisneuvostojen asema (lakisääteinen? Erityislaki?)
 - KuntaL § 27 täydennys
- **Aloiteoikeus**
 - Asukas-kuntalainen
- **Kunnallinen kansanäänestys**
 - Kunnallisen kansanäänestyksen järjestäminen vaalien yhteydessä
 - Sähköinen kansanäänestys
- **Sähköiset osallistumis- ja vaikuttamismenetelmät**
 - Internet-äänestys
 - Kansanäänestys
 - Tietoturva?

Demokratiajaosto: Edustuksellisen demokratian kehittäminen

- **Luottamushenkilöiden toimintaedellytykset ja luottamushenkilöityön tukeminen**
 - Palkkiot, ajankäyttö, muu tuki
 - Kunnanhallitusten osa- ja kokoaikaiset puheenjohtajat
 - lautakuntien pj osa-/kokoaikaiset puheenjohtajat?
- **Kunnan sisäiset vaalipiirit (velvoittava)**
- **Vaaleilla valittava kunnanosahallinto**
- **Alueelliset toimielimet (velvoittava tai mahdollistava)**
- **Äänioikeusikärajan alentaminen 16 vuoteen kunnallisvaaleissa**
 - Puoluesihteeritoimikunta 06 - 12 /2013
 - Ei esitystä äänioikeusikärajan muuttamiseen
 - Kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja 15 v
 - Kunnallisen kansanäänestysaloitteen tekeminen 15 v
 - Kuntalaisaloitteiden käsittelyaikatauluun liittyvän ikärajan poistaminen

Alueellisen vaikuttamisen vahvistaminen

Kunnallisen osahallinnon järjestämistavat

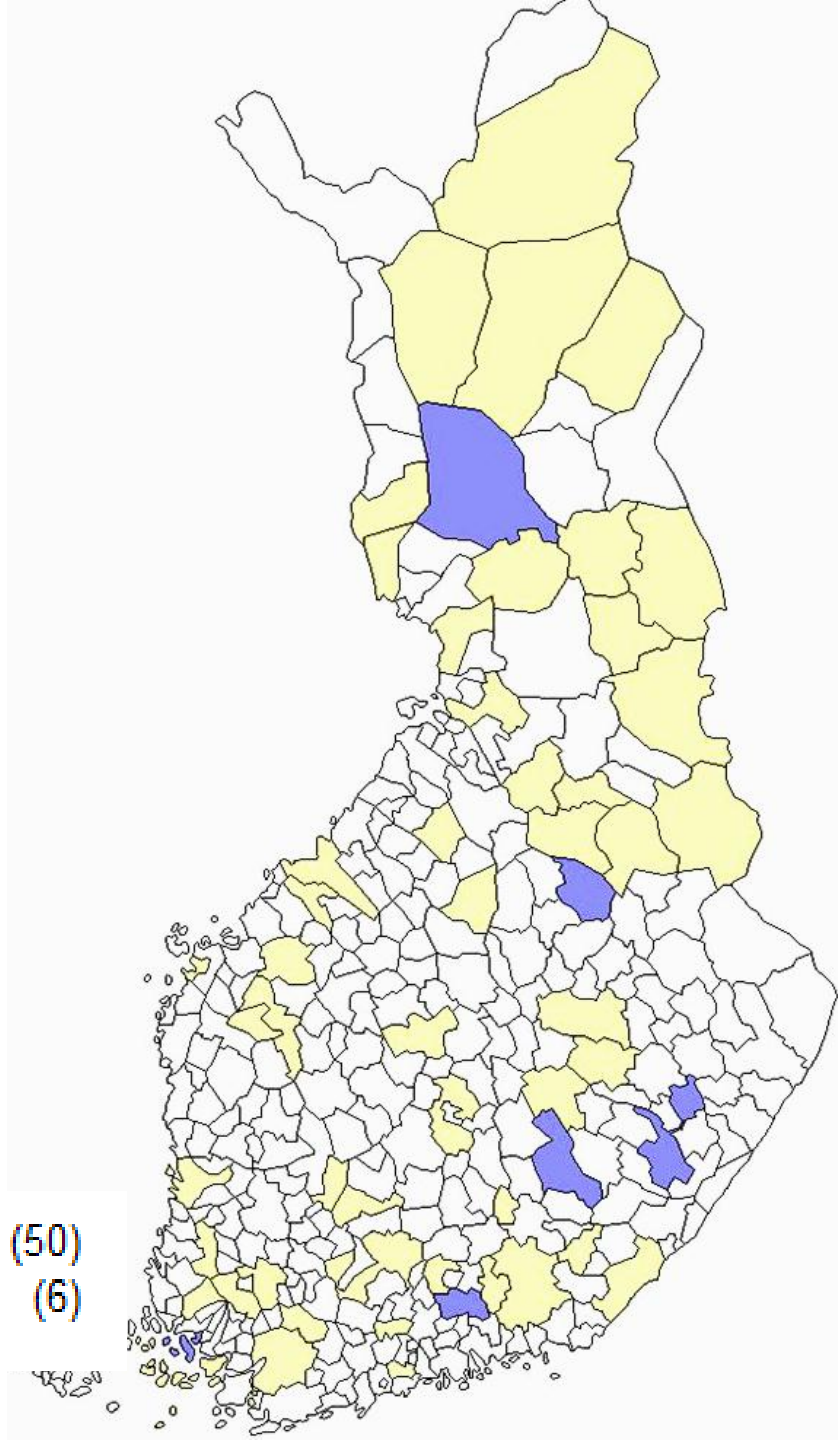
- Kunnan sisäiset vaalipiirit (velvoittava)
 - Kriteerit (esim. asukasmääräraja)
- Vaaleilla valittava kunnanosa-valtuusto (velvoittava/mahdollistava)
 - Lähikuntamalli, palvelukumppani suhteessa kuntaan
 - Koko kunnan johtaminen, työnjaon selkeys? Kattavuus?
 - Kriteerit
- Alueelliset toimielimet
 - Vuorovaikutus- ja tiedonantofoorumi
 - Suunnittelukumppani (palvelujen ja alueen kehittäminen)
 - Palvelukumppani
- Alueellisen toimielimen selvitysvelvollisuus tiettyjen kriteerien täytyessä
 - Esim. asukkaiden esitys

Valtuustokauden 2009 – 12
lopulla 63 alueellista
toimielintä 59 kunnassa

1/3 perustettu
kuntaliitoksen yhteydessä

1/10 päätös- ja
toimivaltaisia toimielimiä

 Keskustelufoorumi (50)
 Päätösvaltainen toimielin (6)

Kunnanosahallinto ja alueelliset toimielimet

Kuntalain kokonaisuudistus: Jaostojen kokoamia muutostarpeita.
N. Wilhelmsson. Oikeusministeriö

Mahdollisuuksia

- Keino luoda vaikuttamismahdollisuuksia sekä lisätä vuorovaikutusta kuntalaisille
- Vahvistaa edustuksellista demokratiaa
- Alueellisen edustavuuden turvaaminen, alueellisen moniäänisyyden vahvistuminen ja
- Vahvistaa alueella ja kunnassa toimivien yhdistysten ja järjestöjen sekä kunnan välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta

Uhkia

- Vaarana hallinnon moniportaistuminen ja päätöksentekojärjestelmän monimutkaistuminen
- Ratkaisee demokratian ja osallistumisen tosiasiallisia ongelmia ehkä vain näennäisesti
- Alueellisten intressien liiallinen vahvistuminen?
- Mahdollistava sääntely, jossa paikalliset olosuhteet huomioitaisiin, johtaisi erilaisiin variaatioihin, mikä lisäisi monimutkaisuutta
- Tiukalla sääntelyllä kunnille vähän liikkumavaraa ja paikalliset olosuhteet vaikea ottaa huomioon

Jyväskylän yhdistymisen arviointi

Onnistumiset / ylläpidettävät

Kaupungin aktiivinen viestintä ja hyvä internet-sivusto

Uudet lähidemokratian ja vaikuttamisen keinot (kansalaisraati, asiakasraadit, nuorisovaltuusto, Lasten parlamentti, Kankaan projekti)

Vakiintunut ja laajentunut asiakasraatitoiminta

Toimivat nuorisovaltuusto ja Lasten parlamentti, valmisteltu lasten ja nuorten osallistumisen monialainen ohjelma

Voimakas alueellinen edustus poliittisessa päätöksenteossa

Käynnistynyt kansalaistoiminnan keskus

Kehitettävät / parannettavat

Suuressa organisaatiossa vaikeasti hahmotettavat yksittäiset palvelut, selkeät vastuusuhteet ja niiden viestittäminen

Olemassa olevia foorumien riittämätön hyödyntäminen

Huoli asiakkaiden tosiasiallisista vaikutusmahdollisuuksista palveluihin

Huoli kuntalaisten tosiasiallisista vaikutusmahdollisuuksista (eri ikäryhmien tarpeet ja mahdollisuudet huomioon ottaminen)

Huoli alueiden vaikutusmahdollisuuksien heikentymisestä (maaseutu- ja aluelautakunnat lakkaavat)

Yhteisöllisyyden edellytysten tukeminen ja luominen

Lähteitä ja luettavaa

- **Kuntalain kokonaisuudistus: Demokratiajaosto**
- http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/0107_kuntauudistus/09_kuntalakiuudistus/05_demokratiajaosto/index.jsp
- **Jyväskylän yhdistymisprosessin ja –sopimuksen arviointi 2012**
 - http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaslawwwstructure/54069_jyvaskylan_yhdistymisprosessin_ja_sopimuksen_arviointi.pdf
- **Piipponen & Pekola-Sjöblom (toim.) 2013: Kuntademokratia ja -johtaminen 2009 – 2012 (ote tutkimusraportista)**
- http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/10/20131014demokratiaviikkokaynnistyi/Ote%20tutkimusraporista%20kuntalaisten%20vaikuttaminen_nettiin.pdf
- **Pihlaja & Sandberg (2013) Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa**
- http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20120917Alueel/Alueellista_demokratiaa.pdf